

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Західноукраїнського

національного університету

Оксана ДЕСЯТНЮК

2025 р.

Західноукраїнського національного університету про дисертаційну роботу Хайруліна Олега Михайловича на тему «Ігрове моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності», поданої на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія; історія психології.

Науковий консультант – доктор психологічних наук, професор Фурман Анатолій Васильович.

Витяг

з протоколу № 10 розширеного засідання кафедри психології та соціальної роботи соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету від 24 квітня 2025 року.

Присутні: доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи Гірняк А.П., доктор психологічних наук, професор Шандрук С.К., доктор психологічних наук, професор Фурман А.В., доктор психологічних наук, професор Фурман О.Є., доктор психологічних наук, професор Буняк Н.А., доктор психологічних наук, професор Хазратова Н.В., кандидат психологічних наук, доцент Бригадир М.Б., кандидат психологічних наук, доцент Гірняк Г.С., кандидат психологічних наук, доцент Надвинична Т.Л., кандидат психологічних наук, доцент Бугерко Я.М., кандидат психологічних наук, доцент Мудрак М.А., кандидат юридичних наук, доцент Яремко О.М., кандидат економічних наук, доцент Миколіук С.М., кандидат педагогічних наук, доцент Ятищук А.А., кандидат медичних наук, доцент Пришляк В.І., кандидат психологічних наук, старший

викладач Притула О.А., кандидат філософських наук, доцент Рудакевич О.М., кандидат педагогічних наук, доцент Шафранський В.В., кандидат соціологічних наук, доцент Біскуп В.С., кандидат педагогічних наук, доцент Крупник З.І., кандидат психологічних наук, доцент Хайрулін О.М., доктор філософії із психології, старший викладач Грішин Е.О., доктор філософії із психології, старший викладач Липка А.О., доктор філософії із психології, старший викладач Чернець Б.В., кандидат педагогічних наук, старший викладач Сенік А.М., старший викладач Підгурська М.В., старший викладач Крижановська А.В., старший викладач Дикий Я.О., викладач Лазарук А.Ф., старший лаборант Москаль Г.Я., старший лаборант Оленчук Н.О.

Порядок денний: про рекомендацію докторської дисертації Хайруліна Олега Михайловича на тему “Ігрове моделювання життєдіяльності суб’єкта в умовах невизначеності”, поданої на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія; історія психології (053 – Психологія). Тему дисертації затверджено Вченою радою Тернопільського національного економічного університету (після 25 серпня 2020 року – Західноукраїнський національний університет, протокол засідання Вченої ради № 4 від 07.02.2018 року).

Слухали: О.М. Хайруліна, який зазначив, що життєдіяльність людини й суспільства сьогодні відбувається в умовах, коли традиційні та звичні способи соціальної взаємодії, контролю і впливу, що були відносно ефективними в минулому, не спрацьовують. Сучасний світ все більше відповідає ознакам “світу ризику та невизначеності” – хаотичному, бурхливому, такому, що стрімко змінюється, і швидко стає “новою нормою” (Ж. Бодрійяр, П. Бурдьє, З. Бауман, У. Бек, Е. Гідденс, Г. Стендінг, Б.О. Парахонський, Г.М. Яворська та ін.). Такі тенденції суттєво посилюються домінуванням культури постмодерну та пріоритетами інформаційного (постіндустріального) суспільства.

Нагромадження невирішених у минулому масштабних проблем розмаїтого генезису створюють для суб’єкта життєдіяльності низку

атрибутивних умов існування, позбутися яких або змінити які йому часто несила, через що оптимальним засобом соціальної адаптації і розвитку постає гнучкість та багатоваріантність суб'єктних рішень і дій.

Вчинки суб'єкта все більше залежать від якості взаємодії двох комплементарних систем: 1) його внутрішнього габітусу як динамічної особистісної структури та 2) актуальних умов, ситуацій повсякдення. Особливістю взаємодії цих систем є те, що через динаміку, складність і розмаїття життєвих ситуацій їх більшу частину суб'єкт не здатний передбачити. Дефіцит такої здатності стосується не лише досягнень і здобутків суб'єкта на свою користь, але і його свідомого убезпечення від актуальних ризиків і втрат, включаючи безповоротні.

За наведених умов парадигмою та алгоритмом нової соціальної реальності утверджується гра – явище, яке, за висновками теоретиків і дослідників постмодернізму, із завершенням ХХ століття є єдиними адекватними засобом і формою взаємодії суб'єкта із реальністю й іншими учасниками такої взаємодії (Ж. Бодріяр, Ж.-Ф. Ліотар, П. Бурдьє, А.В. Фурман, С.К. Шандрук, Б.О. Парахонський, Г.М. Яворська, В.В. Жовтянська, В.П. Москалець та ін.).

Наведені обставини спроможні перетворювати екзистенцію людини і суспільства на вирій яскравих, колоритних, але необов'язково потрібних і суспільно корисних, можливостей, вражень та ефектів. Ігрові особливості сучасного світу спроможні спонукати суб'єкта до обрання пріоритетними модусами життєдіяльності непродуктивну імітацію хибних зразків, примітивні форми гри в квазіекзистенцію.

Актуальні обставини воєнного часу, потреба відновлення в Україні безпекового довкілля, умови післявоєнної відбудови і подальшого забезпечення ефективної життєдіяльності українського соціуму у світі невизначеності потребують від вітчизняної психологічної науки обґрунтованих пропозицій для створення моделей, технологій і протоколів ковітальної діяльності людини і суспільства.

Науково обґрунтованою вихідною позицією, раціональною програмою і сценарієм пошуку та реалізації психологічних засобів продуктивної життєдіяльності суб'єкта в наведених умовах усе більше постає гра – соціокультурний феномен та одночасно інтегральний фактор самореалізації людини як суб'єкта, особистості та індивідуальності у процесі, просторі та часі її онтогенезу (Й. Гейзінга, Ф. Бартлетт, Л.С. Виготський, Р. Кайуа, П. П. Бурд'є, Ж. Бодрійяр, В.А. Роменець, А.В. Фурман, В.П. Москалець, В.В. Жовтянська, Д.Б. Ельконін та ін.). Зважаючи на унікальність гри як психологічного явища, що одночасно має виразні ноуменальне закорінення і феноменальний зміст, інтелігібельний статус та емпіричний характер, для наукового пізнання її життєдіяльнісного функціонування потрібно обрати відповідний об'єкт, який би забезпечував її адекватне феноменальне оприявлення. Таким об'єктом пропонується обрати моделювання – універсальний метод і функціональну систему, що здатна розкрити сучасні екзистенційно-психологічні потенціали гри.

Фундаментальний характер наведеної проблематики, її теоретична і практична значущість, а також низка пов'язаних з нею відкритих питань, визначають наукову актуальність теми дослідження “Ігрове моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності”.

У доповіді розкрито мету, об'єкт, предмет, завдання і наукову новизну дослідження, аргументовано його методологічні ресурси, обґрунтовано особливості емпіричної верифікації результатів. Зазначено, що на основі попередніх теоретико-емпіричних досліджень розроблено та науково презентовано психологічну теорію ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності.

Центральним концептом теорії є поняття габітусу суб'єкта – фундаментального психологічного утворення, що задає напрямок і ритм життєдіяльності людини, агентно керує її індивідуальним і соціальним розвитком, забезпечує реалізацію гри як вродженої культурної й психологічної функції людини. Особливості розвитку габітусу особи за

різних умов її життєдіяльності, різних способів моделювання і реалізації діяльнісних програм, відповідно до актуальних ситуацій прожиття, визначають психологічні механізми, що узасаднюють формування, функціонування та розвиток ігрового моделювання життєдіяльності людини в умовах невизначеності.

Пояснювальні концепції феноменів ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта у повсякденній невизначеності, габітусу, репрезентацій названого моделювання, вчинку, ролі, корисності, рівноваги, мовно-мовленнєвої гри та інших феноменалів гри розкриваються, уточнюються та обґрунтовуються синтетично й комплексно в інтеграції складників і відповідних пояснень психологічної сигнатури теорії ігрового моделювання як онтологічної моделі.

Ключовою особливістю дослідження є презумпція циклічно-вчинкової природи формування і розвитку габітусу людини. Відповідно до цього психологічна структура габітусу формується і розвивається на діапазоні від тріади сюжетно-рольової гри дитини (Роль – Ситуація (Актуальна/Уявна) – Дія) до канонічної кватерної матриці вчинку (Ситуація – Рольова Мотивація – Ігрова Рольова Дія – Пострефлексія).

Психологічні програми дій суб'єкта, передусім екзистенційні, що відбуваються на основі ігрового моделювання, залежать від типу ситуацій невизначеності. Такі ситуації ось-буття особи умовно розподіляються за ознаками: а) більшого чи меншого ступеня фінітності (завершеності) та ітеративності (повторюваності) ситуацій; б) складних, але очевидних для суб'єкта, умов чи, навпаки, неочевидних для нього унікальних обставин ситуаційної мозаїки. Відтак програма дій суб'єкта може мати або стереотипний, або унікальний характер. Стереотипна ігрова програма відповідає ознакам адаптивної, фінітної, ітеративної, з очевидними для суб'єкта правилами; натомість унікальна ігрова програма має суб'єктно-розвивальний характер. Відповідно до цього в ігровому моделюванні виокремлюються два класи ігрових програм: ігроїди та екзистенційна

вчинкова гра.

В емпіричній площині поліфеномен ігрового моделювання унааявлюється через психологічний механізм і типологію його репрезентацій, що поділяються на два класи: 1) клас інтеріоризованих ментальних репрезентацій та 2) клас діяльнісних репрезентацій екстеріоризації.

Дослідження узasadнюється на тому, що універсальним мотиваційним системотвірним фактором ігрового моделювання життєдіяльності функціональних психобіотичних систем є корисність, що оприявнюється у двох модусах: а) індивідуальна (егоїстична) корисність та б) суспільно зумовлена інтерсуб'єктивна (кооперативна, коаліційна) корисність. Базис досягнення інтерсуб'єктивної корисності становлять психологічна сутність комунікативної теорії раціональності та її ігровий функціоналізм, що фокусується на потенціалах раціональної аргументації, мовно-мовленнєвої гри та соціального консенсусу. При цьому мовно-мовленнєва гра постає як атрибутивний засіб екзистенційно-ігрової інтерсуб'єктивної взаємодії в умовах сучасної масової культури і має функціональний пріоритет у забезпеченні раціональної аргументації та комунікативного консенсусу в індивідуально- та соціально-психологічному просторі ось-буттєвості людини.

Уточнення епістемологічних особливостей формування, функціонування і розвитку ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності дозволило дійти до аргументованих висновків про відповідність основних узагальнень запропонованої психологічної теорії критеріям канонічної психології як постнекласичної науки нового інтегрального (міждисциплінарного) типу.

Верифікаційне осердя дослідження складають психологічна сутність полідисциплінарних підходів до наукового пізнання, обґрунтовані доцільність і релевантність використання підходів математичної теорії ігор та онтологічного моделювання для експериментального підтвердження результатів завершеного психологічного дискурсу.

Дисертантом було сформульовано основні висновки за результатами

дослідження та окреслено перспективи подальшого наукового пошуку. Основні результати дослідження відображені у 46 наукових працях, з яких: одна одноосібна монографія, розділи у п'яти колективних монографіях, 22 статті у наукових фахових виданнях із психології, затверджених МОН України, 3 статті у періодичних виданнях, включених до категорії "А", 15 публікацій в інших виданнях.

Після доповіді здобувача були поставлені запитання.

Доктор психологічних наук, професор О. Є. Фурман: Розкрийте, будь ласка, більш докладно як Ви трактуєте науковий статус понять «гра», «ігрове моделювання» і «габітус»?

О. М. Хайрулін: В результаті проведеної аналітичної роботи, що базувалася на науковому фонді з проблематики ігрових явищ, моделювання та сучасних підходів до психології особистості, встановлено універсальний зміст трактування психологічних конструктів «гра», «ігрове моделювання» і «габітус». Наведемо узагальнені, лаконічні у змістовленні, які наведені у тексті роботи більш розлого. Гра – передусім це: світоглядна універсалія, категорія культури, функціональний архетип, універсальна онтофеноменальна форма екзистенції людини і спільноти; матриця організації та продуктивна програма життєдіяльності суб'єкта в реальних умовах його соціальної взаємодії; спосіб буття сучасної людини й суспільства; єдина модальність екстеріоризації та інтеріоризації, буття одночасно на двох планах-вимірах активної свідомості – зовнішньосередовищного та внутрішньосуб'єктного; вид діяльності, що має універсальний і розлогий діапазон оприявнень. Ігрове моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності – це універсальна форма учинкової діяльності людини; неспецифічний психічний процес її життєдіяльності умовах високого когнітивного навантаження, питомої вірогідності екзистенційних ускладнень та невизначеності; габітуальний модус і програма психологічної динаміки людини; спосіб і метод її соціалізації, провідна функція габітусу; передумова, матеріал і важливий

чинник саморегуляції особи. Габітус: універсальна, матрична психодинамічна структура та психічне осердя людини і соціосистеми, результуючий наслідок соціалізації; принцип життєдіяльності особи; агентний компонент ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності; впорядкована множина репрезентацій суб'єкта; концепт, що уможливорює погоджений аналіз внутрішнього світу особи та її діяльнісний, поведінковий план.

Доктор психологічних наук, професор Н. В. Хазратова: Розкажіть, будь ласка, більш детально, у чому полягають переваги онтологічного моделювання як методу психологічного дослідження?

О. М. Хайрулін: Аналіз засвідчив, що онтологічне моделювання як метод створювалось для універсального використання у науковій галузі. Так, один із співзасновників наукового дискурсу і напряду онтологічного моделювання Т. Грубер вказує на його іманентну аналітичну, інтегральну та верифікаційну сутність. Така сутність ґрунтується на тому, що онтологічна модель здатна описати безліч об'єктів відповідної предметної області та зв'язків між ними на основі як наведення сформульованих і таксономічно організованих у єдиний тезаурус концептів, так й опису відповідних емпіричних фактів, що сприймаються й аргументуються істинними в рамках певного соціального довілля і на основі загальноприйнятої прагматичної наукової лексики. Атрибути створення будь-якої онтологічної моделі змістовно збігаються з емпіричними методами, адже онтологічна модель атрибутивно передбачає наведення фактів дійсності; з теоретичними методами, адже онтологічна модель і створюється як концептуальна та відображає здобутки попередніх теорій, нові знаннєві моделі та інтерпретаційні й описові методи. Онтологічна модель атрибутивно створюється як у вербальній формі наукового тексту, так й у знаково-символічних схематизмах. Методологічний центр онтологічного моделювання як універсального й перспективного психологічного методу уособлюється та утримується поняттям "емпіричний конструкт". В

сучасному науковому дискурсі існують численні зразки використання онтологічного моделювання як засобу верифікації нового наукового знання, до прикладу, для розробки програмного забезпечення, системного проектування, об'єктного опису і відображення організаційних структур, оптимальної організації та управління бізнес-процесами.

Доктор психологічних наук, професор Н. В. Хазратова: Уточніть, будь ласка, в чому полягає методологічна корисність критеріїв канонічної психології, які Ви використовували при створенні власної наукової моделі.

О. М. Хайрулін: Методологічні ресурси дослідження складаються з розлогого полідисциплінарного комплексу провідних, передусім і на засновках психологічних, підходів. Також й психологічні підходи, на яких ґрунтується наша розвідка, уявляють собою строкатий діапазон заснувань, більшість з яких або не мають безпосередніх методологічних взаємозв'язків, або такі зв'язки є нечітко очевидними. До прикладу, таким характеризуються основні підходи, що задіяні у дослідженні – вчинковий, репрезентативний, диспозиційний і рольовий. Віднайти їх універсальну методологічну платформу, яка дозволила би результативно скористатися як перевагами цих підходів, так й можливостями їх наукового синтезу, дозволяє канонічна психологія. Для цього нами уточнено зміст критеріїв канонічної психології як методологічних засновків обґрунтованої наукової репрезентації нового психологічного знання. На прикладі дослідження ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності здійснено аналіз функціональної сутності атрибутів психологічної теорії, що претендує стати складовою канонічної психології. Встановлено, що система критеріїв канонічної психології першочергово складається з таких компонентів: вчинковий канон, герменевтичний канон, трансцендентний канон, епістемологічний канон, онтологічний канон, феноменологічний канон, канон екзистенційної активності психологічної сфери людини. Вчинковий канон для розробки перспективної психологічної теорії має генетичне, системотвірне значення і виконує роль вихідної методологічної диспозиції,

котра має універсальну функціональність.

Кандидат психологічних наук, доцент Я. М. Бугерко: У своєму докладі Ви зазначили про доцільність і релевантність використання підходів математичної теорії ігор. Поясніть це, будь ласка, більш докладно.

О. М. Хайрулін: В українській психології унормування корисних здобутків інших, особливо новаторських наукових дисциплін, якою є, до прикладу, математична теорія ігор, нажаль не набуло усталеної тенденції й атрибутивності. Водночас, до прикладу, упорядники відомого психологічного словника Американської психологічної асоціації вже у першому його виданні передбачають наведення здобутків математичної теорії ігор як складових психологічного апарату. Більшість формулювань цієї наукової дисципліни мають виразний психологічний зміст і потужну перспективу використання саме як компонентів психологічної науки. Як зразок наведемо про мінімакс-максимінний критерій найбільш оптимальної програми поведінки та дій людини в умовах невизначеності. Відповідно до цього критерію суб'єкту, який оцінює актуальну ситуацію такою, що об'єктивно становить для нього небезпеку, а власні ресурсні потенціали недостатніми для перемоги (отримання більшої користі, аніж втрати), рекомендується орієнтуватися на активну, проте найменш ризиковану модель поведінки. Слід зауважити, що всі наукові конструкції теорії ігор мають сутність і статус математичних формул, тому проходять складні процеси математичної верифікації.

Кандидат психологічних наук, доцент Т. Л. Надвинична: в емпіричній площині ігрового моделювання Вами запропоновано розрізняти два класи ігрових програм: ігроїди та екзистенційна вчинкова гра. Розкажіть більш детально про особливості ігроїда як програми життєдіяльності людини.

О. М. Хайрулін: Пропозиція виокремлювати ігроїди або клас ігор, котрі відбуваються як особливі форми суб'єктної адаптації, є традиційними й звичними для людини, соціуму і загальної культури ігровими сценаріями, стала наслідком спроби розділити унікальні та звичаєві, побутові, рутинні

аспекти ігрових явищ. Атрибутивними ознаками ігроїдів є їх повторюваність (ітеративність), тривіальність, фінітність, ритуалізація, типовість проявів, здатність помножуватись, тиражуватися,. Коли будь-яка, включно екзистенційна, гра повсякчас повторюється за одними й тими самими правилами та ситуаціями, вона стає ігроїдом. Найбільш культурно укорінений ігроїд – це ритуал, етикет на кшталт чайної церемонії, військового параду, весільного дійства чи ювілейного святкування. Саме ритуалізація гри людиною через явище ігроїда пов'язує феномен та соціальне явище гри з ананкастним генезисом патологічної ігрової залежності. Водночас ігроїд – це оптимальний засіб передавання, трансляції, успадкування культурного досвіду, що регулярно відбувається у житті людей.

Кандидат психологічних наук, доцент Т. Л. Надвинична: Чи підтверджується це емпірично?

О. М. Хайрулін: Конструкт ігроїду виявився напрочуд релевантним для вивчення та узагальнення емпіричного досвіду будь-яких ігрових явищ. За великим рахунком серед чисельних ігроформ саме ігроїди придатні до класичного експериментального вивчення, унормування та врахування відповідних результатів на кшталт трейдінгу цінних паперів, класифікації традиційних китайських стратагем, переліків різноманітних салонних ігор або унормувань Міжнародної статистичної класифікації хвороб і проблем, пов'язаних зі здоров'ям ICD-10, розділ F63.0, Pathological gambling.

РЕЦЕНЗЕНТИ

1. Доктор психологічних наук, професор А. Н. Гіряк:

Рецензована дисертаційна робота присвячена виразно актуальній для сучасного суспільства та діяльності соціалізованого індивіда проблематиці – виявленню закономірностей ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності, побудові та обґрунтуванню відповідної психологічної теорії. Реалізація наведеного авторського інтелектуального дискурсу є спробою прагматичного виявлення екзистенційних підстав,

потенціалів та спроможностей сучасної людини і соціосистем виживати й продуктивно розвиватися в умовах хаотичного, бурхливого й такого, що стрімко змінюється, довкілля, яке набуває статусу “нової норми”. Нагальність дослідження закономірностей саме ігрових аспектів моделювання життєдіяльності, як справедливо зауважує Олег Михайлович, першочергово джерелить із системотвірних і домінуючих факторів епохи постмодерну, атрибутів і нормативів інформаційного (постіндустріального) суспільства. Поряд із цим особливості сучасного світу, у якому усе більше панують розмаїття та невизначеність зв’язків і впливів, стали нормою життєздійснення людини, від чого вона з високою вірогідністю ризикує втрачати здатність до результативного цілепокладання, стає схильною до редукції власної унікальної ідентичності, дефіциту самоактуалізації і самобутності. Наведені тенденції спроможні ставати підґрунтям і тригерами для розвитку й усталеності репродуктивного, часто імітаційного стилю життєдіяльності особи, домінування у такій життєдіяльності найбільш примітивних форм гри, зменшення екзистенційних потенціалів і досягнень людини та суспільства. Таким чином, актуальність рецензованої роботи є безсумнівною.

Дисертація О.М. Хайруліна розвиває і поширює реалізацію наукової програми школи А.В. Фурмана щодо загальнонаукової інституціоналізації нормативів і закономірностей канонічної психології, вітакультурного циклічно-вчинкового підходу, психософійних засад сучасної соціогуманітаристики, до прикладу категорійної матриці “універсальне – загальне – особливе – одиничне – конкретне”, у науковому апараті й дослідницьких програмах вітчизняної психології. Наведене дослідження дозволяє створити новітню психологічну теорію, обґрунтувати й верифікувати її зміст відповідно до епістемних узмістовлень канонічної психології, найкращих авторських здобутків когорти світових та українських науковців-психологів, а також передових методологічних моделей, що втілене у міждисциплінарному пошукуванні. Зокрема, мовиться про п’ять

структурних поясів онтологічної таксономії ігрового моделювання життєактивності суб'єкта.

Не підлягають сумніву поставлені завдання, високою також є прикладна значущість проведеного дослідження. Його результати засвідчують належну й достатню, хоча й оригінальну, апробацію. Робота володіє науковою новизною – заслуговує на увагу авторський погляд на сутність суб'єктного габітусу як центрального концепту теорії, уточнення його змісту й функціональності як універсальної, матричної психодинамічної структури та психологічного осердя суб'єкта, генеративного принципу і джерела його життєдіяльності, фундаментального психологічного утворення, котре скеровує індивідуальний і соціальний розвиток людини, забезпечує реалізацію гри як вродженої культурної й психологічної функції особи.

Методологічні ресурси наданого для рецензування дослідницького проєкту його автором обрано релевантно, доцільно й творчо. Обґрунтованість такого вибору є очевидною на кожному етапі фундаментального пошуку. О.М. Хайрулін достатньо повновагомо, змістовно й результативно залучив у ролі теоретико-методологічних та емпірико-конструктивних ресурсів власного дослідження наукові здобутки українських психологів.

Важливо й те, що автором здійснено ґрунтовний аналіз напрацювань світової та вітчизняної науки з проблематики, яка досліджується. Узагальнено методологічні підходи до концептуалізації феномену ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта. У цьому контексті ним аргументовано, що психологічна структура габітусу формується і розвивається на діапазонах рольових оприявнень особи від тріади сюжетно-рольової гри дитини до канонічної кватерної матриці вчинку як вищої екзистенційної форми ігрової діяльності. Також висвітлено генезу психологічних програм суб'єкта на засадах ігрового моделювання і типу ситуацій невизначеності, що залежать від ступеня фінітності (завершеності) та ітеративності (повторюваності) ситуацій, а також унікальності, динаміки і

складності для суб'єкта умов і ситуацій прожиття. Отриманий у такий спосіб матеріал забезпечив достатню теоретико-методологічну та емпіричну обґрунтованість вихідних положень дисертаційної роботи.

На особливе схвалення заслуговує четвертий розділ дисертаційної роботи, який містить обґрунтування новаторського підходу автора до модернізації нормативів психологічної верифікації об'єктів інтелігібельної реальності, якими є чи не всі фундаментальні психологічні явища, зафіксовані сучасними та попередніми науковими дослідженнями. На окремих прикладах явищ ігрового моделювання Олег Михайлович ініціативно й переконливо пропонує перспективний методологічний базис психологічної верифікації через синтез феноменологічного, онтологічного та системогенетичного підходів, що процедурно й технічно втілюється у методологічних можливостях і доказових процесах онтологічного моделювання знаннєвих систем і програм. Перелік обраних автором підходів та методів досить повно дозволяє виявити всі критерії, структурні компоненти та інші характеристики, які містяться у вперше розробленій теоретичній моделі.

Також позитивним здобутком вважаємо те, що дослідження побудовано на релевантній полідисциплінарній основі. Автор упродовж всього процесу реалізації власних наукових ініціатив і розвідок зберігає пріоритети психології, активно вишукує, продуктивно аналізує та обґрунтовує фундаментальну роль, значення і презумпцію психологічних парадигм і методів у дослідженні соціогуманітарної проблематики явищ гри і моделювання. При цьому дослідницький стиль О.М. Хайруліна не тяжіє до наукової еклектики, навпаки він прискіпливо дотримується психологічного осердя запропонованого дискурсу, вдало синтезує дотичні у психологічному сенсі підходи соціології, математичної теорії ігор, педагогіки, психолінгвістики та інших наукових дисциплін, що розглядають ігрові явища.

Водночас рецензована робота не позбавлена певних недоліків та дискусійних питань, на яких хотілося б зупинитися детальніше.

1. У дослідженні має місце певна обмеженість обґрунтування про доцільність використання як одного із компонентів методологічної бази рецензованої розвідки підходів і теорії системогенезу. На нашу думку, було би слушним більш узмістовлено й повно навести ключові здобутки теорії функціональної системи, що лише підкреслило б вагомість і новизну результатів чинного дослідження.

2. В авторському формулюванні дефініції “ігрове моделювання життєдіяльності суб’єкта в умовах невизначеності”, що наводиться у висновках до першого розділу, Олегом Михайловичем запропоновано узмістовлювати таке моделювання як провідну функцію її габітусу. Водночас габітуальні підходи у сучасній психології та суміжних соціогуманітарних науках окремо наводяться і розкриваються у другому розділі кваліфікаційного дослідження.

3. Підтримуючи виділені автором темпоральні аспекти ігрового моделювання життєдіяльності (мовиться про складові екзистенційного каскаду за рівнями їх субординацій: упорядкована цілісність, самостабілізація, самоорганізація, ієрархізація соціальних відносин), доводиться констатувати їх недостатнє висвітлення в тексті роботи.

4. Система емпіричних патернів-зразків ігрового моделювання життєздійснення людини і соціальної системи, що наведена у п’ятому розділі, потребує більш детального і диверсифікованого викладення, наведення всіх складових сигнатури запропонованої автором теорії ігрового моделювання життєдіяльності суб’єкта в умовах невизначеності, більш ретельного співвіднесення концептуальних конструктів теорії та відповідних емпіричних взірців ось-буттєвості.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, якою вирішується важлива наукова проблема. Тим більше, що вони були зліквідовані автором на етапі проходження її рецензування на кафедрі психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету до засідання методологічного семінару. Отож, дисертаційна

робота «Ігрове моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності» є завершеною науковою роботою, відповідає вимогам спеціальності 19.00.01 – загальна психологія; історія психології. Дисертація може рекомендуватись до подання її для захисту у спеціалізовану вчену раду.

2. Доктор психологічних наук, професор С. К. Шандрук:

Актуальність теми дисертаційного пошуку є цілковито очевидною, що достатньо ґрунтовно представлено здобувачем у вступній частині кваліфікаційної роботи. Для актуалізації теми дослідження автором наведено максимально розлогий, строкатий і разом із тим чіткий діапазон аспектів сучасної реальності, що мають єдине онтологічне й феноменологічне джерело – гру та її емпіричні оприявлення як тотального та універсального соціокультурного явища, категорії та одночасно генетичного й інтегрального фактору чисельних подій сучасного світу. Не викликають заперечень ані наукова новизна, ані практичне значення дисертації.

Аналіз тексту роботи засвідчує про вмотивований вибір логіки формування гіпотез і завдань, обрання методологічних ресурсів, процесу теоретизування та його структури. Перший розділ присвячений висвітленню теоретико-методологічних засад дослідження проблематики ігрової діяльності в полідисциплінарній науковій оптиці та атрибутивному для гри контексті, яким є моделювання. Базового значення при цьому надано провідним підходам науковців різних історичних епох, які вивчали гру як культурну основу життєздійснення людини й соціуму, як генетичне джерело будь-яких форм і засобів розвитку культури, цивілізації й самої людини.

Другий розділ містить обґрунтування авторської позиції відносно правомірності вивчати явища гри на динамічному осерді габітуального моделювання саме як універсальної форми індивідуальної діяльності, буття суб'єкта, неспецифічного психічного процесу життєдіяльності особи в реальних умовах високого когнітивного навантаження, екзистенційних ускладнень та невизначеності. Олег Михайлович доречно зосереджує увагу саме на особливостях невизначеності як на головній умові розвитку габітусу

людини. Переконливо доведено, що саме із невизначеності буття як у сегментах суб'єктивного сприйняття аферентаційних ускладнень, так й у вимірах об'єктивної невизначеності майбутнього, джерелять екзистенційні потенціали, габітуальні спроможності й усвідомлювані моделі діяльності особи. Обрання габітусу людини, як фундаментальної психологічної структури ігрового моделювання її життєдіяльності і водночас як ключового та універсального агента психологічного розвитку людини обґрунтовано достатньо переконливо, що є оригінальною пропозицією автора.

У третьому розділі представлено розроблену концепцію наукового пізнання трансформаційних перетворень габітусу у його феноменальних та онтопсихологічних аспектах. На наш погляд, маємо переконливу аргументацію того, чому саме методологічний синтез полідисциплінарності та канонічної психології, переваги психологічної герменевтики й онтологічного конструктивізму дозволяють опрацювати й у подальшому реалізувати програму верифікації теорії, що присвячена надзвичайно складному науковому регіону та атрибутивному засобу буттєвості, яким є гра людини.

Четвертий розділ роботи відтворює організацію та результати дослідження запропонованої автором перспективної наукової моделі – сигнатури теорії ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності. Авторська програма її верифікації впевнено балансує на методологічному перетині не лише з-поміж натуралістично-чуттєвим та інтелігібельним модусами наукового об'єктивізму, але й створює неабиякий виклик сучасним процедурам психологічної верифікації та одночасно пропонує їх цікаву й перспективну альтернативу. Маємо підстави зауважити на досить влучних, на нашу думку, аргументах, висновках і пропозиціях автора щодо врахування у психологічному пізнанні особливостей верифікації об'єктів інтелігібельної реальності на кшталт тих, які уособлюються проблематикою рецензованого дослідження.

П'ятий розділ дисертації містить описи практикування людини і

соціальних систем у розлогах упредметненнях та історико-культурних вимірах ігрового моделювання їх життєдіяльності. Інформативними у цих сенсах нам видається універсальна атрибутивність ігрового моделювання для різних форм життєдіяльності передусім сучасного суб'єкта на усьому діапазоні її репрезентацій – від ментальних до діяльнісних, від вербальних до кінематичних.

Серед здобутків і переваг дослідження О.М. Хайруліна чільне місце займає доволі масштабний проєкт виявлення епістемологічних особливостей історико-психологічного процесу пізнання, актуальність та наукова корисність якого обґрунтовується на онтопсихологічних та феноменальних зразках формування, функціонування та розвитку ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності. Досліднику вдалося на засновках та у розвиток методологічних підходів А.В. Фурмана запропонувати й обґрунтувати універсальну епістемологічну структуру сучасної психологічної концептуалізації відомостей про об'єкт психологічного дослідження і як про самотутній феномен, і як про логіко-методологічну процедуру.

У цілому дисертаційна праця справляє добре враження. До зауважень відносимо такі: 1) у теоретичній частині доцільно більше уваги приділити висвітленню генези базового явища, яким постає моделювання; 2) потребує більш докладного опису проблематика сучасних викликів до порядку і процедур психологічної верифікації об'єктів інтелігібельної реальності, особливо за умов, що дослідження претендує на статус постнекласичного; 3) доречно посилити аргументацію відносно правомірності розгляду онтологічного моделювання як комплексного методу психологічного дослідження складних емпіричних об'єктів, що мають історико-культурну значущість.

Окремо зауважимо, що висловлені побажання були усунуті автором при підготовці до міждисциплінарного методологічного семінару.

Відтак дисертаційна робота О.М. Хайруліна є завершеним, самостійно

виконаним, фундаментальним психологічним дослідженням, тому може бути подана до захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія; історія психології.

3. Доктор психологічних наук, професор Н.А. Буняк:

Рецензована дисертаційна робота присвячена проблематиці ігрового моделювання, що є важливим питанням саме для людини, що самореалізується у сучасній реальності. Концептуалізація феномену «ігрове моделювання життєдіяльності людини», не дивлячись на наявні масштабні та розлогі наукові дослідження ігрових явищ, засвідчує свою виразну унікальність, а емпіричний конструкт “гра” в теперішньому психологічному пізнанні має безліч прогалин та протиріч. Обрання автором для вивчення саме ігрового моделювання як основи екзистенційного розвитку та життєвчинкових потенціалів людини і суспільств є справді доцільним та перспективним, оскільки розрізнена інформація щодо розуміння поліфеномену гри, тим більше у прагматичних контекстах моделювання за обставин невизначеності, не дає цілісної картини способу розв’язання окресленої наукової проблеми. Обґрунтування принципів і закономірностей ігрового моделювання дозволяє вирішувати практичні завдання щодо психокультурного розвитку людини, досягнення оптимального балансу її особистісної і соціальної динаміки, інтерсуб’єктивної взаємодії в актуальних умовах існування. Тому своєчасність рецензованої наукової праці не викликає сумніву.

Ознайомлення з дисертацією показало, що високою також є наукова значущість проведеного дослідження, а його результати здобули переконливу й достатню верифікацію. Автором здійснено глибокий, рефлексивний, системний аналіз здобутків світової та вітчизняної науки із висвітленої проблематики. Отриманий у такий спосіб матеріал забезпечив належну теоретико-методологічну обґрунтованість наукового твору.

У роботі наведено багатий емпіричний і теоретичний базис

дослідження. Також цікавим й безперечно важливим аспектом для психологічної науки є побудова універсальної психологічної моделі ігрового моделювання життєдіяльності людини в умовах впливу факторів невизначеності, що створена на полідисциплінарних засадах, тож робота володіє безсумнівною науковою новизною.

Дослідження О.М. Хайруліна засвідчує вдалий синтез виразно актуальних та універсальних для сучасної соціогуманітаристики наукових підходів, а саме вчинкового, репрезентативного, диспозиційного і рольового. Для доведення власних гіпотез він успішно використовує методологічні та герменевтичні потенціали і переваги наведених підходів, надає їм виразної емпіричної і технологічної спрямованості у чітко визначеному форматі авторського психологічного упредметнення.

Важливим здобутком дисертанта вважаємо використання рандомно задіяних у сучасній психології, але винятково перспективних, узasadнень канонічної психології. Надана для рецензування кваліфікаційна робота сповна реалізує потужні методологічні можливості цього фундаментального психологічного напрямку, переконливо інтегрує на його основі здобутки видатних дослідників у соціогуманітарній галузі наукового пізнання ХХ століття, якими є, до прикладу, наукові надбання Й. Гейзінги, Ф. Бартлета, Л. Виготського, П. Бурдьє, В.А. Роменця, А.В. Фурмана та інших наукових достойників, чиї дослідження стали підґрунтям рецензованої розвідки.

Процес і результати емпіричних пошукувань Олега Михайловича побудовані на ресурсах найсучасніших засобів наукового пізнання, у яких альтернативою лабораторно-експериментальному методу верифікації нових наукових моделей приймається онтолого-моделювальний спосіб такої верифікації, що розширює можливості апробації нового психологічного знання на логіці, принципі і засадничому змісті методологічного засобу мислення, яким є емпіричний конструкт. Варто відзначити, що перелік обраних автором методів дослідження досить повно виявляє багатокomпонентну будову створеної ним моделі ігрового моделювання

життєдіяльності людини, а метод онтологічного моделювання дозволяє перевірити таку модель на істинність як у сенсі змісту й процесів соціалізації та габітуального розвитку особи, так й у епістемологічному контексті еволюції психологічного знання відповідно до обраної проблематики.

Поряд із наведенням здобутків рецензованої кваліфікаційної роботи варто висловити кілька зауважень.

Для переконливого аргументування результатів дослідження було би доречним окремо, більш повно та обґрунтовано, вказати на системну залежність афективно-мотиваційних та операційно-технічних аспектів ігрового моделювання. Такий опис, видається, краще би відображував процес соціалізації людини відповідно до видів провідної діяльності, фіксував би можливі ускладнення такої соціалізації, висвітлював підстави та умови екзистенційної редукції, зокрема й стосовно її ігрової форми – гемблінгу, ігрової адикції.

Висновки до розділів наведені занадто об'ємно й розлого, містять дещо зайві пояснення та уточнення.

У змісті п'ятого розділу було би корисним навести зразок аналізу певного емпіричного патерну ігрового моделювання, здійсненого на підґрунті запропонованої автором психологічної сигнатури теорії ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності.

Однак висловлені зауваження, що приємно констатувати, були зліквідовані у процесі ділової взаємодії з нами як із рецензентом дисертаційної роботи.

Висновок: рецензована робота виконана на високому науковому рівні, матеріал викладений чітко та обґрунтовано з використанням таблиць і рисунків, усі положення, результати і висновки аргументовані. Отож дисертація О. М. Хайруліна на тему «Ігрове моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності» може рекомендуватися до подання для захисту у спеціалізовану вчену раду зі спеціальності 19.00.01 – загальна психологія; історія психології.

Науковий консультант – доктор психологічних наук, професор А.В.

Фурман:

Хайрулін Олег Михайлович більше дев'яти років присвятив прискіпливому науковому дослідженню закономірностей ігрової діяльності людини – однієї з важливих і винятково складних психологічних тематик, глибинне пізнання якої є нагальним для всіх фахівців, котрі здійснюють наукові дослідження, освітню або управлінську діяльність. Окрім того, дослідження ігрової психологічної тематики вкрай значуще для широкого індивідуального і ковітального життєвого практикування громадянського суспільства. Передусім це стосується завдань і процесів досягнення психокультурної гармонії людини і соціосистем у їх взаємодії. Стрімке упросторення чи не в усіх соціальних вимірах ігрових форм буттєвості не лише підтверджує доцільність відповідних психологічних розвідок, а й вимагає їх ініціативного, кваліфікованого й творчого здійснення. Значущість та актуальність наукового пізнання ігрових явищ, передусім у прагматичному дискурсі моделювання життєдіяльності особи й соціальної групи, джерелять від самих основ сучасного світоустрою, у якому панують закони постмодерну, соціальної еkleктики, інформаційного розмаїття та множинних істин. Саме тому кваліфікаційна робота Олега Михайловича стала актуальним та продуктивним втіленням доцільної, виваженої та своєчасної наукової ініціативи україноцентричної соціетальної вагомості.

Дослідження явищ ігрової природи, що здійснено в оптиці екзистенційних аспектів життєдіяльності людини, наукової й буттєвої раціональності, є одним із важливих і складних дискурсів, і тому, зважаючи на особливості умов життя сучасної людини та їх тотальну іграїзацію, такі психологічні праці конче актуальні у пояснювальному сенсі та прикладному аспекті. Здійснене здобувачем дослідження засвідчує здатність автора творчо й плідно виявляти, науково розв'язувати комплекс складних психологічних проблем особи, соціальної групи й суспільства, уміло застосовувати сучасні полідисциплінарні підходи та методи пошукування надскладних явищ

ігрового моделювання, габітусу й репрезентацій, здійснювати аргументовану апробацію результатів наукового пошуку для отримання ціліснозавершеного раціогуманістичного дослідження. Все це переконливо вказує на доцільність рекомендувати названу дисертаційну роботу до подання її у спеціалізовану вчену раду.

Достатньо очевидно і послідовною, аргументованою і науково обґрунтованою є власна позиція здобувача, що свідчить про необхідну і достатню методологічну культуру та його спроможність здійснювати повновагоме психологічне дослідження, яке спрямоване на розв'язання низки актуальних наукових проблем. Варте особливої уваги вміння дисертанта організувати і проводити концептуально складне, методологічно вивірене й емпірично поліфункціональне дослідження, що відрізняється не лише оригінальністю обраних проблематики та підходів, а й евристичним глибоко змістовним пошуком дослідницьких засобів у полідисциплінарному синтезі наукових дисциплін сучасної психології.

Беззаперечним науковим здобутком автора дисертації є створення, обґрунтування та належні коментарі щодо загальної психологічної сигнатури теорії ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності. Виключну оригінальність й наукову корисність також засвідчують теоретично та емпірично доведені концепти ігроїда та екзистенційної гри, вперше запропонована програма трансформацій габітусу людини як універсальної психологічної структури ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності, що сміливо, доречно й достатньо переконливо побудована на методологічних ресурсах онтологічного, вчинкового, репрезентативного, системогенетичного та мислєдіяльнісного підходів.

Олег Михайлович власним дослідженням проявив здатність добре та ефективно вчитися, теоретично узагальнювати складний науковий матеріал, демонструвати критичне аналітичне мислення, розробляти репрезентативні наукові моделі та проводити фундаментальні експерименти у галузі

психології. Дисертант продемонстрував спроможність застосовувати сучасні методи дослідницької роботи, а також кваліфіковано підходити до створення епістемологічно обґрунтованої психологічної теорії за темою дослідження.

У підсумку підкреслюю таке: дисертаційну роботу О. М. Хайруліна на тему «Ігрове моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності» на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія; історія психології є підстави рекомендувати до подання у спеціалізовану вчену раду, тому, що вона є завершеним, цілісним, самостійним науковим дослідженням, присвяченим розв'язанню актуальної наукової проблеми у царині сучасної світової психології.

У дискусії взяли участь:

Доктор психологічних наук, професор О.Є. Фурман: Актуальне дослідження здійснено на надійних методологічних ресурсах, які уособлюють й окреслюють епістемологічну історію психологічного пізнання, що дало дисертантові змогу побудувати струнку психологічну теорію, обґрунтувати й верифікувати її зміст і структурно-функціональний лад; окрім того, особливістю названого дослідження є аргументоване й переконливе обрання універсальним осердям сучасної психологічної теорії циклічно-вчинкового методологічного підходу і канонічної психологічної теорії вчинку. Робота виконана на високому науковому рівні, заслуговує на позитивну оцінку і може рекомендуватися до подання її у спеціалізовану вчену раду.

Доктор психологічних наук, професор Н.В. Хазратова: Спрямовність і зміст поданої дисертації відрізняються амбітним й водночас перспективним поєднанням як об'єктів психологічного дослідження, проблематик надскладних явищ – гри, моделювання та невизначеності, що стало продуктивним завдяки достатньо повновагомому використанню дисертантом можливостей полідисциплінарного підходу, оригінального долучення до методологічних засновків психології онтологічного

модельовання як синтезу герменевтичного й феноменологічного підходів. Вважаю доцільним рекомендувати дану дисертаційну роботу до подання для розгляду спеціалізованою вченою радою.

Кандидат психологічних наук, доцент Г.С. Гіряк: Наукова робота О.М. Хайруліна свідчить про його стратегічну дослідницьку орієнтацію на філософський логіцизм та емпіричний конструктивізм у побудові перспективної психологічної теорії, котрі у дискурсі інтеграції гри, модельовання та невизначеності оприявнюються першочергово в оптиці соціальних форм життєдіяльності людини, діяльнісного підходу, рольової парадигми й теорії соціалізації особи. Завдяки цьому дисертанту, на мою думку, вдалося розкрити та врахувати у дослідженні особливості психологічної верифікації об'єктів інтелігібельної реальності, якими є більшість фундаментальних об'єктів психологічної науки і емпіризм яких виходить за межі лабораторного експерименту або поточного спостереження. Дисертація виконана згідно встановлених вимог і може бути рекомендована до подання у спеціалізовану вчену раду.

Кандидат психологічних наук, доцент М.Б. Бригадир: Висновки поданого до розгляду дослідження й відповідні пояснення мають достатньо високу психотехнологічну перспективу як засоби вивчення, виявлення, оцінювання та прогнозування діяльності й поведінки людини, а також, вірогідно, й групової динаміки соціальних систем в умовах невизначеності і тематично строкатого інформаційно-психологічного впливу на діапазоні ось-буття від звичаєвих побутових ситуацій до вчинку натхненної особистісної екзистенції гравця. Також результати проведеного дослідження будуть корисними для науковців і практичних психологів. Підтримую думку колег про те, що дисертаційна робота може бути рекомендована до подачі у спеціалізовану вчену раду для захисту.

Кандидат психологічних наук, доцент Т.Л. Надвинична: Структурні складові запропонованої авторської теорії, її науковий апарат і лексикон мають виразну теоретичну та емпіричну злагожденість. Уточнена концепція

габітусу як ядра теорії, виокремлення двох класів ігрових програм: ігроїдів та екзистенційної вчинкової гри, засвідчують значний науковий прагматизм для подальших психологічних розвідок ключових аспектів життєдіяльності людини. Вважаю, що дисертаційна робота може бути рекомендована до подачі у спеціалізовану вчену раду для захисту.

Кандидат психологічних наук, доцент Я. М. Бугерко: Обрання онтологічного моделювання як засобу побудови сигнатури психологічної теорії ігрового моделювання та одночасно методологічної платформи експериментального підтвердження результатів дисертаційної роботи свідчать про помітну оригінальність та винахідливість авторського підходу в обранні методологічних засновків та інструментів здійсненого дослідження. Такий підхід складає перспективну й продуктивну альтернативу класичним способам розв'язання проблем психологічного пізнання. Пропоную рекомендувати дисертаційну роботу О.М. Хайруліна до подачі у спеціалізовану вчену раду для захисту.

Кандидат психологічних наук, доцент М. А. Мудрак: Чинне кваліфікаційне дослідження має виразну гуманістичну спрямованість. Його висновки відрізняються глибоким та змістовним етичним прагматизмом і спроможні виступати буттєвими орієнтирами, правилами досягнення екзистенційної сповненості, суспільної гармонії і збалансованості життєдіяльності людини і соціальної групи. Підтримую висловлену позицію колег про те, що дисертаційна робота може бути рекомендована до подачі у спеціалізовану вчену раду для захисту.

Ухвалили:

На підставі обговорення дисертаційної роботи Хайруліна Олега Михайловича на тему "Ігрове моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності" кафедрою психології та соціальної роботи Західноукраїнського національного університету затвердити висновок:

Дисертаційна робота Хайруліна Олега Михайловича на тему "Ігрове моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності" є

самостійно виконаним, логічно завершеним і психологічно змістовним теоретико-емпіричним дослідженням і може бути рекомендована до подання її у спеціалізовану вчену раду.

Актуальність роботи зумовлена тим, що сучасні обставини екзистенційної невизначеності, посиленої особливостями епохи постмодерну, перманентним впливом ознак VUCA-світу та інформаційного (постіндустріального) суспільства, одночасно пропонують людині як колоритний діапазон засобів для власної самореалізації, так і накладають на її життєдіяльність розмаїту мережу ймовірних, часто випадкових, ситуацій. Такі ситуації містять потужні потенціали особистісного розвитку, але не гарантують його легкості, безпеку, простоту й беззаперечність. Сучасний світ усе більше набуває ігрових, розважальних, імпринтингових та імітаційних ознак. Соціалізація людини, нерозривне, обопільне та взаємогенеруюче поєднання процесів її екстеріоризації та інтеріоризації атрибутивно відбувається в обставинах підвищеної складності, динаміки і розмаїття соціальних стимулів й дефіциту життєвого балансу, що призводить до перманентного екзистенційного перенапруження психологічної сфери особи. Наявний діапазон ситуацій і станів життєдіяльності людини є дуже розлогим: від спільного соціального комфорту, загального здобутку і солідарної взаємодії до активної конфронтації, кризи і втрати. Закономірно, що й існування конкретної особи відбувається як послідовна низка взаємозалежних вчинкових конотацій, що мають складну багаторівневу суб'єктно-центричну природу. Вчинки суб'єкта все більше залежать від якості взаємодії двох комплементарних систем: 1) його внутрішнього габітусу як динамічної особистісної структури і 2) актуальних умов, ситуацій повсякдення. Особливістю взаємодії цих систем є те, що через динаміку, складність і розмаїття життєвих ситуацій їх більшу частину суб'єкт не здатний передбачити. Дефіцит такої здатності стосується не лише досягнень і здобутків суб'єкта на свою користь, але і його свідомого убезпечення від актуальних ризиків і втрат, включаючи безповоротні.

Наукова новизна одержаних здобувачем результатів полягає в тому, що *вперше*:

- Побудовано теорію, яка надає структурно-функціональну інтерпретацію процесів формування, функціонування та розвитку ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта, що відбувається в умовах екзистенційної невизначеності, посиленої особливостями епохи постмодерну та інформаційного (постіндустріального) суспільства. Центральним концептом теорії є поняття габітусу суб'єкта – фундаментального психологічного утворення, що задає напрямок і ритм життєдіяльності людини, агентно керує її індивідуальним й соціальним розвитком, забезпечує реалізацію гри як вродженої культурної й психологічної функції людини. Показано, що особливості розвитку габітусу особи за різних умов її життєдіяльності, різних способів моделювання і реалізації діяльнісних програм, відповідно до актуальних ситуацій прожиття, визначають психологічні механізми, що узасаднюють формування, функціонування та розвиток ігрового моделювання життєдіяльності особи в умовах невизначеності. В межах новоствореної теорії запропоновано пояснювальні концепції таких феноменів, як ігрове моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності, габітус, репрезентації ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта, вчинок, роль, корисність, рівновага, мовна (мовленнєва) гра.

- Доведено, що генезис і розвиток габітусу людини відбувається відповідно до закономірностей циклічно-вчинкової наукової парадигми. З'ясовано, що психологічна структура габітусу формується і розвивається на діапазоні від тріади сюжетно-рольової гри дитини (Роль – Ситуація (Актуальна/Уявна)-Дія) до канонічної кватерної матриці вчинку (Ситуація – Рольова Мотивація – Ігрова Рольова Дія – Пострефлексія).

- З'ясовано залежність психологічних програм дій суб'єкта на основі ігрового моделювання від типу ситуацій невизначеності. Аргументовано, що екзистенційні ситуації, які мають ознаки невизначеності та у які об'єктивно

потрапляє суб'єкт, умовно розподіляються за такими ознаками: а) більшого чи меншого ступеня фінітності (завершеності) та ітеративності (повторюваності) ситуацій; б) складних, але очевидних для суб'єкта умов чи, навпаки, неочевидних для нього унікальних умов ситуаційної мозаїки. Відтак програма дій суб'єкта, реалізована на засновках ігрового моделювання, у ситуації певного типу/профілю може носити або стереотипний, або унікальний характер. Стереотипна ігрова програма відповідає ознакам адаптивної, фінітної, ітеративної, причому з очевидними для суб'єкта правилами; натомість унікальна ігрова програма має суб'єктно-розвивальний характер через те, що неочевидні для суб'єкта умови її реалізації примушують його не лише адаптуватися, а й учинково, творчо впливати на ситуацію, створювати або модифікувати її під власні, включно й інтерсуб'єктивні, цілі і потреби.

- Описано психологічний механізм і запропоновано типологію репрезентацій (оприявнень) ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта. З'ясовано, що відповідно до своєї таксономічної організації такі репрезентації першочергово поділяються на два класи: 1) клас інтеріоризованих ментальних репрезентацій (індивідуальні цінності, унормування світогляду, диспозиції, зміст внутрішньо-суб'єктного простору духовної сутності людини, її ментальний лексикон) і 2) клас діяльнісних репрезентацій екстеріоризації (унаявлені фізичні, кінетичні та вербальні явища свідомої життєдіяльності людини). Також аргументовано, що атрибутивною передумовою постання психологічного механізму репрезентацій ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта є трансформація інтеріоризованих ментальних репрезентацій у діяльнісні свідоцтва екстеріоризації під впливом аферентацій актуальної ситуації, що моделює і забезпечує фізичне відтворення суб'єктом бажаного і корисного, можливого і необхідного з метою продуктивного керування власною діяльністю та поведінкою, забезпечення загальної соціальної адаптації, виживання і розвитку.

- Доведено, що універсальним мотиваційним системотвірним фактором ігрового моделювання життєдіяльності функціональних психобіотичних систем є корисність, що оприявнюється у двох модусах: а) індивідуальна (егоїстична) корисність та б) суспільно зумовлена інтерсуб'єктивна (кооперативна, коаліційна) корисність. Описано психологічну сутність комунікативної теорії раціональності, її ігровий функціоналізм, що становить базис досягнення інтерсуб'єктивної корисності та фокусується на потенціалах раціональної аргументації, мовно-мовленнєвої гри та соціального консенсусу.

- Визначено психологічну сутність і механізми, запропоновано і доведено типологію двох фундаментальних та універсальних класів ігроформ: 1) вчинкової екзистенційної гри – ігроформи унікального генезису як програми розвитку, власне як вчинкової програми життєдіяльності людини та 2) ігроїдів – класу ігор, котрі відбуваються як фінітні та ітеративні форми суб'єктної адаптації і є традиційними й звичними для людини, соціуму і загальної культури ігровими сценаріями. Продемонстровано, що онтологічними, системогенетичними характеристиками (атрибутами) екзистенційної гри є ознаки канонічно довершеного вчинку. Водночас ігроїди становлять численні варіанти формоутворення виродженої, спрощеної екзистенційної гри та/або її імітації.

- З'ясовано психологічний зміст та запропоновано пояснювальну концепцію мовної (мовленнєвої) гри як атрибутивного засобу екзистенційно-ігрової інтерсуб'єктивної взаємодії в умовах сучасної масової культури. Обґрунтовано функціональний пріоритет мовно-мовленнєвої гри у забезпеченні раціональної аргументації та комунікативного консенсусу в індивідуально- та соціально-психологічному просторі ось-буттєвості людини.

- Описано епістемологічні особливості формування, функціонування і розвитку ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності. Висвітлено відповідність основних узагальнень запропонованої психологічної теорії критеріям канонічної психології як

постнекласичної науки нового інтегрального (міждисциплінарного) типу.

- Розкрито психологічну сутність полідисциплінарних підходів до наукового пізнання базових психологічних упереджень ігрового моделювання життєдіяльності людини в умовах невизначеності. Вмотивовано доцільність і релевантність використання підходів математичної теорії ігор та онтологічного моделювання для верифікації результатів дослідження названого ігрового моделювання.

Поглиблено і розширено уявлення про:

- Соціально-психологічний зміст, особливості та оприявлення (репрезентації) гри як універсального соціокультурного явища та інтегрального фактору самореалізації людини, як психологічної прагматико-технічної матриці екзистенційного моделювання життєдіяльності сучасного суб'єкта, як теоретичного конструкту та евристичного методологічного інструменту розв'язання системних проблем соціального повсякдення в умовах невизначеності та конфліктної боротьби.

- Функціональну систему і системогенез, як методологічні засоби пізнання людської гри. Встановлено, що психологічні закономірності і механізми ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в актуальних умовах прожиття пояснюють біологічні, психологічні та соціальні принципи й ефекти системогенезу. З'ясовано сутність ігрового моделювання як механізму, що забезпечує: а) випереджувальний пріоритет і функціонал цілі (акцептору корисного результату) порівняно із фактичним отриманням системою результату життєдіяльності та б) екзистенційну структуру (посідовний каскад субординацій) життєдіяльності сучасного суб'єкта (упорядкована цілісність, самостабілізація, самоорганізація, ієрархізація соціальних відносин).

- Психологічні механізми формування, функціонування й розвитку репрезентацій ігрової дійсності. Зокрема, уточнено межі релевантності класичної парадигми про те, що: 1) психологічну основу гри становить процес формування переживання, яке при цьому постає первинною цінністю;

2) засадничим механізмом гри є перетворення зовнішніх умов заради безпосередньої самореалізації буття та 3) у грі результат підбирається заради процесу діяльності. Зважаючи на те, що за умов застосування концепції ігрового моделювання вищенаведені ознаки здебільшого притаманні сюжетно-рольовим іграм дитини та ігроїдам, аргументовано доцільність врахування такого уточнення у перспективних дослідженнях явищ гри.

- Мовну-мовленнєву гру й одночасно репрезентації дійсності в контекстах функціонування метафори та інших мовних форм, що передбачають застосування до об'єктів семантичні категорії (значення) у заздалегідь хибний спосіб. Водночас розвинуто уявлення про засоби розвитку культури мислення, передовсім застосування рефлексії та пострефлексії, логічного обґрунтування і раціональної аргументації у процесах формування та функціонування репрезентацій дійсності.

- Місце, роль і значення канонічної психології В.А. Роменця для розвитку наукового корпусу національної психології та дисциплін соціогуманітарного спрямування.

- Роль постнекласичного типу наукової раціональності в сучасному науково-психологічному дискурсі. Доведено оптимальність для української науки використання мультидисциплінарної методологічної оптики дослідження соціально-психологічних та упредметнено консонансних закономірностей ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в актуальних умовах його буттєвості.

Наукове та практичне значення роботи полягає у розробці теорії ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності; удосконаленні наукового знання про психологічні механізми формування, функціонування та розвитку названого ігрового моделювання, насамперед зовнішньосередовищного та внутрішньосуб'єктного вимірів цих процесів; уточненні наукових засад для досягнення психологічного благополуччя людини і суспільства, її вчинкової самоспрямованості та саморефлексивності, запобігання ускладнень психологічної адаптації та

розвитку особи в сучасних умовах, недопущення дефіциту екзистенційної сповненості її повсякдення. Зокрема, подані у роботі напрацювання створюють передумови для продуктивного врахування і використання в організації життєдіяльності людини особливостей постіндустріального (інформаційного) суспільства, для протистояння впливу актуальних факторів екзистенційних ризиків й загроз, негативним впливам сучасного цифрового медіа-середовища. Результати роботи можуть бути використані: а) у навчально-виховному процесі для сприяння розвитку культури інтерсуб'єктивної взаємодії, б) для продуктивної саморегуляції особи та її соціалізації; профілактики безпорадності у ситуаціях з високим когнітивним навантаженням, вірогідністю екзистенційних ускладнень та невизначеністю. Також результати роботи будуть корисними при прогнозуванні індивідуального розвитку людини, мезо- та макросоціальних процесів; при створенні навчальних дисциплін, курсів та програм із загальної психології, психології діяльності в особливих умовах, соціальної психології, політичної психології, історії психології, медіапсихології.

Надійність і вірогідність результатів дослідження забезпечувалась адекватністю підібраних методологічних ресурсів, застосуванням полідисциплінарного підходу і сучасного апарату даних, змістовим аналізом фактів і залежностей, отриманих на достатній дослідницькій емпіриці.

Основні положення та результати дослідження відображені в таких **публікаціях**:

Монографії:

1. Хайрулін О.М. Психологія ігрового моделювання соціального життя суб'єкта : монографія. Тернопіль : ЗУНУ. 2021. 404 с.

Розділ колективної монографії:

2. Хайрулін О.М. Методологія ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності. *Методологія і психологія гуманітарного пізнання. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана* : кол. моногр. Тернопіль : ТНЕУ. 2019. С. 560–702.

3. Хайрулін О.М. Ігрове моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності. *Вітакультурна методологія: антологія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана* : кол. моногр. А.В.Фурман, А.А. Фурман, О.Я. Шаюк, С.К. Шандрук, Хайрулін О.М., І.С.Ревасевич та ін. Тернопіль : ТНЕУ. 2019. С. 838–858 с.

4. Хайрулін О.М. Світ невизначеності та ігрове моделювання суб'єкта. *Вітакультурна методологія: антологія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана* : кол. моногр. А.В.Фурман, А.А. Фурман, О.Я. Шаюк, С.К.Шандрук, Хайрулін О.М., І.С.Ревасевич та ін. Тернопіль. ТНЕУ. 2019. С. 945–952 с.

5. Хайрулін О.М. Ігровий імператив сучасної війни. Рекомендації державним і безпековим суб'єктам щодо модернізації засобів протистояння воєнно-політичним ризикам і загрозам. *Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: погляд від волонтера до науковця* : кол. моногр. В. Азарова та ін.; за заг. ред. Л. Компанцевої. Київ : НА СБУ. 2021. С. 349–371 с.

6. Хайрулін О.М. Ігрові закономірності габітусу людини. *Удосконалення реалізації потенціалу Людини* : кол. моногр. Харків : СГ НТМ «Новий курс». 2023. С. 84–98.

Статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України

1. Хайрулін О.М. Теорія “фокальної точки” (Т. Шеллінг) та теорія “перспектив” (Д. Канеман) як основа розвитку рефлексивної компетентності українського офіцера. *Вісник Національного університету оборони України*. 2016. № 1. С. 133–139.

2. Хайрулін О.М. Ігрова компетентність командира. *Вісник Національного університету оборони України*. 2019. № 1. С. 135–143.

3. Хайрулін О.М. Інформаційно-психологічна безпека особистості в контексті мовної гри. *Вісник Національного університету оборони України*. 2021. № 1. С. 107–129.

4. Хайрулін О.М. Ігровий генезис сучасного протистояння у військовій

сфері. *Вісник Національного університету оборони України*. 2021. № 3. С. 115–122.

5. Хайрулін О.М. Функціонально-ігрові закономірності стратагем. *Вісник Національного університету оборони України*. 2021. № 6. С. 126–135.

6. Хайрулін О.М. Теоретико-психологічний аналіз змісту категорійного поняття “гра”. *Психологія і суспільство*. 2017. № 3. С. 32–50.

7. Хайрулін О.М. Ігрове моделювання життєдіяльності суб’єкта в умовах невизначеності: теоретико-методологічний обрис. *Вітакультурний млин*. 2017. Модуль 19. С. 30–51.

8. Хайрулін О.М. Світ невизначеності та ігрове моделювання суб’єкта (контури дослідницької програми). *Вітакультурний млин*. 2018. Модуль 20. С. 67–75.

9. Хайрулін О.М. Значеннєво-смісловий горизонт невизначеності як психологічної категорії. *Психологія і суспільство*. 2017. № 4. С. 56–81.

10. Хайрулін О.М. Психологічні виміри ігрового моделювання у військовій справі. *Психологія і суспільство*. 2018. № 1-2. С. 83–108.

11. Хайрулін О.М. Каскад ігрового моделювання життєдіяльності суб’єкта. *Психологія і суспільство*. 2019. № 2. С. 66–97.

12. Хайрулін О.М. Ігровий імператив сучасної війни. *Психологія і суспільство*. 2019. № 3–4. С. 73–94. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2019.03.073>

13. Хайрулін О.М. Гра як психологічна програма життєдіяльності суб’єкта. *Психологія і суспільство*. 2020. № 4. С. 24–53. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2020.04.024>

14. Хайрулін О.М. Діапазон розвивального потенціалу гри як суб’єктної програми. *Психологія і суспільство*. 2021. № 1. С. 82–116. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2020.04.024>.

15. Хайрулін О.М. Ігрові аспекти модернізації навчання. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2022. Том 13. № 1. С. 133–143. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2020.04.024>

16. Хайрулін О.М. Габітус як суб'єктна матриця соціальної гри. *Психологія і суспільство*. 2023. № 1. С. 79–101. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2019.03.073>

17. Хайрулін О.М. Онтологічне моделювання психологічного поля гри. *Психологія і суспільство*. 2023. № 2. С. 106–141. DOI: <https://doi.org/10.35774/pis2023.02.106>

18. Хайрулін О.М. Ігрове моделювання життєдіяльності людини як предмет психологічного дослідження. *Науковий журнал «Габітус»*. 2024. Вип. 57. С.73–79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.57.11>

19. Хайрулін О.М. Репрезентації ігрового моделювання життєдіяльності людини. *Психологічні перспективи*. 2024. Вип. 43. С. 181–202. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2024-43-kha>

20. Хайрулін О.М. Перспективи теорії ігрового моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності як складової канонічної психології. *Журнал сучасної психології*. 2024. № 3 (33). С. 39–50. DOI: <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2024-3-5>

21. Хайрулін О.М. Перспективи онтологічного моделювання як засобу верифікації результатів психологічного дослідження (на прикладі вивчення явищ гри). *Психологічні перспективи*. 2024. Вип. 44. С. 181–202. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2024-43-kha>

Статті у періодичних виданнях, включених до категорії "А" Переліку наукових фахових видань України, або у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus:

22. Oleg Khairulin, Kateryna Kravchenko, Serhii Danchevskyi , Stanislav Pavlushenko and Larysa Chernobai. Psychological Defense Mechanisms of Military Service Members as a Personality Stabilization Regulatory System for Combat Mission Effectiveness. *Journal of Military Ethics*, 2023. № 22 (1). Page 72–84. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15027570.2023.2235759> Scopus.

23. Oleg Khairulin, Tatyana Fedotova, Yaroslav Shevchenko, Kateryna

Romanenko, Inna Nunyuk. Enhancing Human Capital and Leadership in Public Administration: Training, Growth, and Retention Strategies. *International Journal of Organizational Leadership*. Volume 14, First Special Issue 2025, January 2025, Page 69–82. https://ijol.cikd.ca/article_60798.html Web of Science Core Collection.

24. Oleg Khairulin, Anastasiia Yatsyshyna, Yuliia Asieieva, Hanna Venher, Liudmyla Tsybukh. Character harmonisation in adolescence: psychological profiles, coping strategies and implications for well-being. *Amazonia Investiga*, 14(86), 2025. Page 65–78. <https://doi.org/10.34069/AI/2025.86.02.6> Web of Science Core Collection.

25. Oleg Khairulin, Marianna Zhumbey, Nadiia Buniak, Mykyta Sapohov, Svitlana Parfilova. Enhancing the Educational Process through AI and Gamified Learning. *Metaverse Basic and Applied Research*. 2025; 4:164. <https://doi.org/10.56294/mr2025164> Scopus

Публікації в інших наукових виданнях:

26. Хайрулін О.М. Теорії гри як основа моделювання життєдіяльності суб'єкта в умовах невизначеності. *Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства: збірник наукових праць за мат-ми Всеукраїнського науково-практичного круглого столу (Ірпінь, 24 березня 2017 року)*. Ірпінь : УДФС України. 2017. С. 218–231.

27. Хайрулін О.М. Ігрове моделювання як засіб підготовки сучасного офіцера. *Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 7 червня 2018 року)*. Київ : НУОУ. 2018. С. 236–241.

28. Хайрулін О.М. Гра як психологічний атрибут сучасної масової комунікації. *Шляхи розвитку системи морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України: матеріали наук. семінару (Київ, 28 листопада 2018 року)*. Київ : НУОУ. 2018. С 189–192.

29. Хайрулін О.М. Психологічні особливості ігрового моделювання діяльності. *Актуальні проблеми психологічного забезпечення професійної діяльності: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 5 грудня 2018 року)*. Київ : КНТЕУ. 2018. С. 35–37.

30. Хайрулін О.М. Ігрова природа стратегічних комунікацій. *Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 31 жовтня 2019 року)*. Київ : НУОУ. 2019. С. 286–289.

31. Хайрулін О.М. Мовна гра як засіб інформаційно-психологічного протистояння. *Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 5 листопада 2020 року)*. Київ : НУОУ. 2020. С. 305–309.

32. Хайрулін О.М. Психологічні аспекти мовної гри у маніпулюванні свідомістю. *Забезпечення інформаційної безпеки держави у воєнній сфері: проблеми та шляхи їх вирішення: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 26 листопада 2020 року)*. Київ : НУОУ. 2020. С. 178–181.

33. Хайрулін О.М. Ігрова сутність стратагем. *Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки військового професіонала у глобалізованому світі: матеріали науково-практичної конференції (Київ, 11 листопада 2021 року)*. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2021. С. 300–302.

34. Хайрулін О.М. Психологічні аспекти мовної гри як засобу впливу на свідомість людини. *Система морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України : уроки російсько-української війни: матеріали науково-практичного семінару (Київ, 24 листопада 2022 року)*. Київ : НУОУ. 2022. С. 151–154.

35. Хайрулін О.М. Ігрові аспекти психології життєвого простору особистості. *Психологія життєвого простору особистості в сучасних*

умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя: *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, (Одеса, 14-15 вересня 2023 року)*. Одеса : Міжнародний гуманітарний університет. 2023. С. 313–316.

36. Хайрулін О.М. Перформативний потенціал мовної гри у публічному дискурсі. *Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи : IV міжнар. наук.-практ. конф., (Кив, 27 вересня 2023 року)*. Київ : НУОУ. 2023. С. 288–291.

37. Хайрулін О.М. Гра як соціально-психологічна програма резильєнтної поведінки людини. *Код щастя українців: соціально-психологічні ресурси життєстійкості: матеріали Третього міжнародного науково-практичного Workshop, (Київ, 28 квітня 2023 року)*. Київ : КНУКіМ. 2023. С. 23–24.

38. Хайрулін О.М. Мовна гра як основа інформаційно-психологічного впливу на людину. *Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки: Збірник тез IV Міжнародної наукової конференції. (Тернопіль, 18-19 квітня 2024 року)*. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А. 2024. С. 73–76.

39. Хайрулін О.М. Ігрова природа гібридної війни. *Сучасні досягнення та перспективи науки та освіти : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. (Житомир, 4 жовтня 2024 року)*. Житомир : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр Research Europe. 2024. С. 221–223.

40. Хайрулін О.М. Перспективи онтологічного моделювання як засобу верифікації результатів психологічного дослідження (на прикладі вивчення гри). *Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 1 листопада 2024 року)*. Т.2. Тернопіль : ЗУНУ. 2024. С 55–60.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні положення дисертаційного дослідження було оприлюднено та обговорено на низці наукових і науково-практичних заходів, серед яких: науково-практична конференція “Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах” (Київ, 2018); науковий семінар “Шляхи розвитку системи морально-психологічного забезпечення у Збройних Силах України” (Київ, 2018); науково-практична конференція “Актуальні проблеми психологічного забезпечення професійної діяльності” (Київ, 2018); науково-практична конференція “Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах” (Київ, 2019); науково-практична конференція “Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах” (Київ, 2020); науково-практична конференція “Забезпечення інформаційної безпеки держави у воєнній сфері: проблеми та шляхи їх вирішення” (Київ, 2020); науково-практична конференція “Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки військового професіонала у глобалізованому світі” (Київ, 2021); науково-практичний семінар “Система морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України : уроки російсько-української війни” (Київ, 2022); Міжнародна науково-практична конференція “Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя” (Одеса, 2023); IV Міжнародна науково-практична конференція “Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи” (Київ, 2023); Третій Міжнародний науково-практичний воркшоп “Код щастя українців: соціально-психологічні ресурси життєстійкості” (Київ, 2023); IV Міжнародна наукова конференція “Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки” (Тернопіль, 2023); II Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні досягнення та перспективи науки та освіти” (Житомир, 4 жовтня 2024); III

Міжнародна науково-практична конференція “Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації” (Тернопіль, 1 листопада 2024 року).

Дисертацію на здобуття наукового ступеню кандидата психологічних наук на тему “Психологічна профілактика професійного вигорання військовослужбовців Державної прикордонної служби України” за спеціальністю 19.00.09 – психологія діяльності в особливих умовах захищено в 2013 році у Національному університеті цивільного захисту України. Матеріали, пояснення та висновки кандидатської дисертації в тексті докторської дисертаційної роботи не використовувалися.

Дисертаційна робота Хайруліна Олега Михайловича на тему “Ігрове моделювання життєдіяльності суб’єкта в умовах невизначеності” відповідає вимогам щодо докторських дисертацій і може бути рекомендована до подання її у спеціалізовану вчену раду.

Результати голосування

Результати проведеного голосування щодо рішення рекомендувати дисертаційну роботу О. М. Хайруліна до подачі до спеціалізованої вченої ради з захисту докторських дисертацій за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія; історія психології: «за» – 30, «проти» – немає, «утримався» – немає. Рішення прийнято одноголосно.

Головуючий на засіданні,
доктор психологічних наук,
професор

Секретар

Андрій ГІРНЯК

Галина МОСКАЛЬ

